

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Борщевський В. В. Іноземні інвестиції як чинник регіонального розвитку / В. В. Борщевський // *Фінанси України*. – 2003. – № 10. – С. 108-117.
2. Голодова Ж. Г. Формирование и управление финансовым потенциалом региона в целях обеспечения его экономического роста [Текст] : автореф. дис. ... докт. экон. наук / Ж. Г. Голодова // Москва. – 2010. – 44 с.
3. Давтян Н. Т. Зарубіжний та вітчизняний досвід оцінки фінансового потенціалу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icr-ua.com>.
4. Ибрагимов П. А. Оценка экономического потенциала региона [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rusnauka.com>.
5. Ипполитов К.Х. Финансовый потенциал: стратегия возрождения России / К. Х. Ипполитов. – М. : Российский союз предприятий, 2006. – 263 с.
6. Іоненко К. В. Формування та оцінка фінансового потенціалу регіону [Текст] : автореферат дис. ... кандидата економічних наук / К. В. Іоненко // К., 2007. – 24 с.
7. Квятківський Ю. В. Критерії оцінки фінансового потенціалу суб'єктів аграрної сфери / Ю. В. Квятківський // *Економіка АПК*. – 2010. – № 11. – С. 70-74.
8. Лазаренко С. Макроаспекты финансовой системы: факторы, критерии и показатели / С. Лазаренко, Н. Гловацкая, // *Вопросы экономики*. – 1994. – № 12. – С. 25-34.
9. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженої Наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 за № 60. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish>.
10. Мунтян В. І. Фінансова система України / В. І. Мунтян. – К. : Вид-во КВІЦ, 1999. – 464 с.
11. Теория и практика антикризисного управления / Г. З. Базаров, С. Г. Беляев, Л. П. Бельих и др. – М. : Закон и право, ЮНИТИ, 1996. – 469 с.
12. Трусова Н.В. Фінансовий аналіз підприємства: теорія та практика : навчальний посібник / Н. В. Трусова. – Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2012. – 392 с.

УДК 338.262

Турило А.А.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
Криворізького національного університету*

**СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИДІВ ПОТЕНЦІАЛІВ ПІДПРИЄМСТВА
І РОЛЬ В НИХ ПОТЕНЦІАЛУ ВЛАСНИКІВ**

У роботі визначено зв'язок економічного потенціалу підприємства з стратегічними цілями підприємства. Виокремлено основні види оцінки економічного потенціалу підприємства. Запропонована методика оцінки економічного потенціалу підприємства за критерієм часу. Розроблено теоретико-методологічні підходи до формування місії і стратегії розвитку підприємства на засадах визначення ролі і основних видів потенціалів в цих процесах. Сформульована модульно-змістовна архітектоніка певної сукупності видів потенціалів підприємства. Визначено основні характерні риси, що формують потенціал власників підприємства.

Ключові слова: потенціал, економічний потенціал підприємства, потенціал власника.

Turylo A.A. СИСТЕМАТИЗАЦИЯ ВИДОВ ПОТЕНЦИАЛОВ ПРЕДПРИЯТИЯ И РОЛЬ В НИХ ПОТЕНЦИАЛА ВЛАДЕЛЬЦЕВ

В работе определена связь экономического потенциала предприятия со стратегическими целями предприятия. Выделены основные виды оценки экономического потенциала предприятия. Предложена методика оценки экономического потенциала предприятия по критерию времени. Разработаны теоретико-методологические подходы к формированию миссии и стратегии развития предприятия на основе определения роли и основных видов потенциалов в этих процессах. Сформулирована модульно-содержательная архитектоника определенной совокупности видов потенциалов предприятия. Определены основные характерные черты, формирующие потенциал владельцев предприятия.

Ключевые слова: потенциал, экономический потенциал предприятия, потенциал владельца.

Turylo A.A. SYSTEMATIZATION OF TYPES OF ENTERPRISE'S POTENTIAL AND ROLE OF ENTREPRENEUR'S POTENTIAL HEREIN

This paper defines the economic potential relationship with the company strategic goals of the company. Examined the main types of evaluation of the economic potential of the company. The technique of assessing the economic potential of the company by the criterion time. Theoretical and methodological approaches to the formation of mission and development strategy based on the role and the main types of potentials in these processes. Formulated module and meaningful architectonics given set of potential types of businesses. The main characteristics that shape potential owners.

Keywords: potential and economic potential of the enterprise, potential owner.

Постановка проблеми. Потенціал підприємства, економічний потенціал підприємства відіграє важливу роль в його діяльності.

Головне призначення формування економічного потенціалу підприємства полягає у тому, щоб якомога ефективніше забезпечити реалізацію стратегічних цілей підприємства.

Без визначення і формування економічного потенціалу підприємства неможливо здійснювати економічно обґрунтовану його діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення праць економістів [1-10 та ін.] показує, що в економічних дослідженнях дуже широко використовується

такий термін, як «потенціал підприємства». Такі економісти, як Р.О. Костирко, В.В. Ровенська [13; 11 та ін.] визначають потенціал підприємства на ресурсній базі. Н.Я. Шкроміда, І.А. Фесенко [12; 14 та ін.] вивчають дане поняття через цільовий аспект. І.П. Отенко, О.О. Тімохіна [5; 15 та ін.] визначають потенціал підприємства на основі можливостей підприємства.

Наприклад, у роботі [13] економічний потенціал підприємства визначається як ступінь використання ресурсів підприємства, у роботі [12] уточнюється сутність економічного потенціалу підприємства, який

тракується як міра реалізації розробленої стратегії або досягнення поставленої цілі, а в науковій праці [5] потенціал підприємства характеризується через взаємозалежність сукупності можливостей ресурсів, процесів організації та управління.

Отже, незважаючи на значну кількість наукових праць, в яких розглядається потенціал підприємства, вчені-економісти до теперішнього часу не дійшли до певного однозначного визначення даного терміну.

Постановка завдання. Виходячи з проведеного аналізу, актуальним завданням є вивчення проблеми визначення сутності потенціалу підприємства, виокремлення складових його структури та визначення чинників, що впливають на розвиток.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рисунок 1 відображає такий зміст і зв'язок економічного потенціалу і стратегічних цілей підприємства.

Методологічний підхід до вимірювання економічного потенціалу підприємства (і будь-якого виду за економічним критерієм) представлено нами на рисунку 2.

Оцінка економічного потенціалу за рівнем конкурентоспроможності підприємства є головною, це інтегральна оцінка, а оцінка його по ресурсам, результатам і ефективності є допоміжною, але дуже важливою, бо деталізує і збагачує методологію і систему вимірювання даної категорії.

Рис. 1. Зв'язок економічного потенціалу підприємства зі стратегічними цілями підприємства

Джерело: розроблено автором

Рис. 2. Основні види оцінки економічного потенціалу підприємства

Джерело: розроблено автором

Рис. 3. Оцінка економічного потенціалу підприємства за критерієм часу

Джерело: розроблено автором

Конкурентоспроможність як критеріальний показник в системі оцінки економічного потенціалу підприємства є головним тому, що саме вона відображає у собі вплив всіх чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, показує стан та рівень розвитку підприємства в ринкових умовах господарства, надає можливості дослідити сильні та слабкі аспекти свого функціонування, визначити шляхи конкретного реагування на оточуюче середовище.

По відношенню до економічного потенціалу підприємства потрібно розглядати два його види (рис. 3).

Майбутній економічний потенціал підприємства (рис. 3) є пріоритетним у системі розвитку підприємства, бо саме на його основі визначаються майбутні кінцеві результати діяльності підприємства.

Потенціал відображає максимальну точку розвитку підприємства, він об'єктивно, закономірно і обґрунтовано є точкою відрахування, формування і визначення місії підприємства та стратегічних його цілей. На рисунку 4 відображено зв'язок місії підприємства з основними видами потенціалу підприємства.

В економічній літературі наводиться велике розмаїття видів потенціалів підприємства. Значна кількість різних видів потенціалів підприємства призвела до того, що окремі з них повністю або частково дублюють одне одного, не мають однозначної термінології і трактування, а всі разом не мають певної архітектоніки, яка відображала б по відношенню до них системність, взаємозв'язок, підпорядкованість і модульно-змістовний (модульно-цільовий) підхід.

Отже, як видно із наведених на рисунку 4 теоретико-методологічних підходів до формування місії і стратегії розвитку підприємства на засадах визначення ролі і основних видів потенціалів в цих процесах, потенціал власника є в основі формування всіх інших базових потенціалів підприємства.

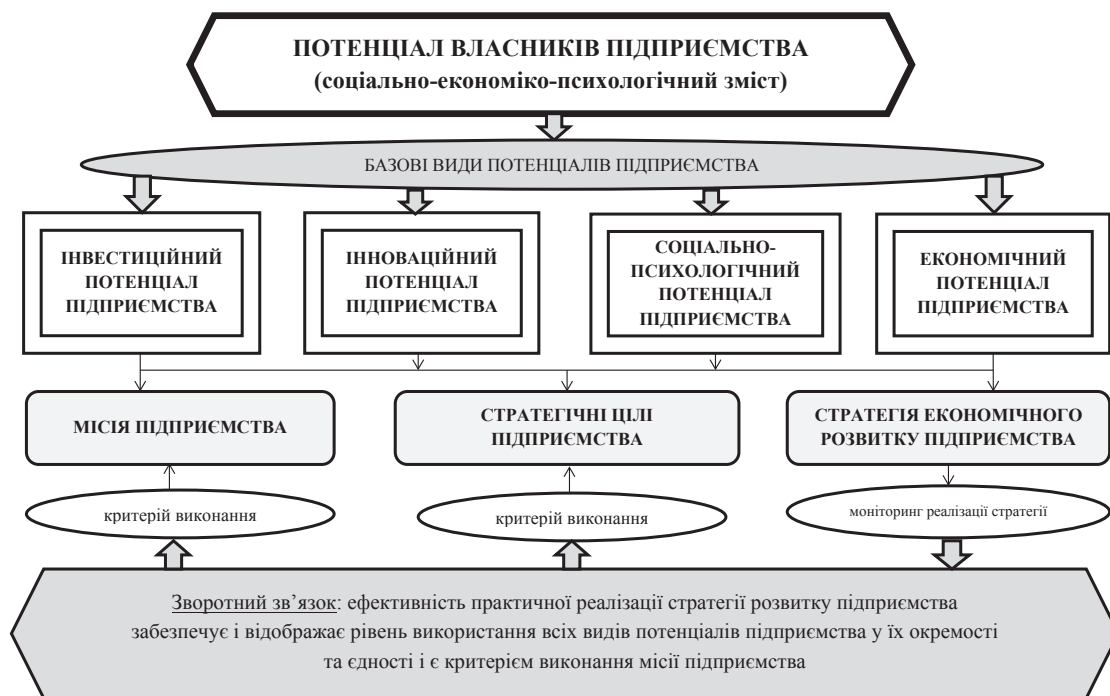

Рис. 4. Теоретико-методологічні підходи до формування місії і стратегії розвитку підприємства на засадах визначення ролі і основних видів потенціалів у цих процесах

Джерело: розроблено автором

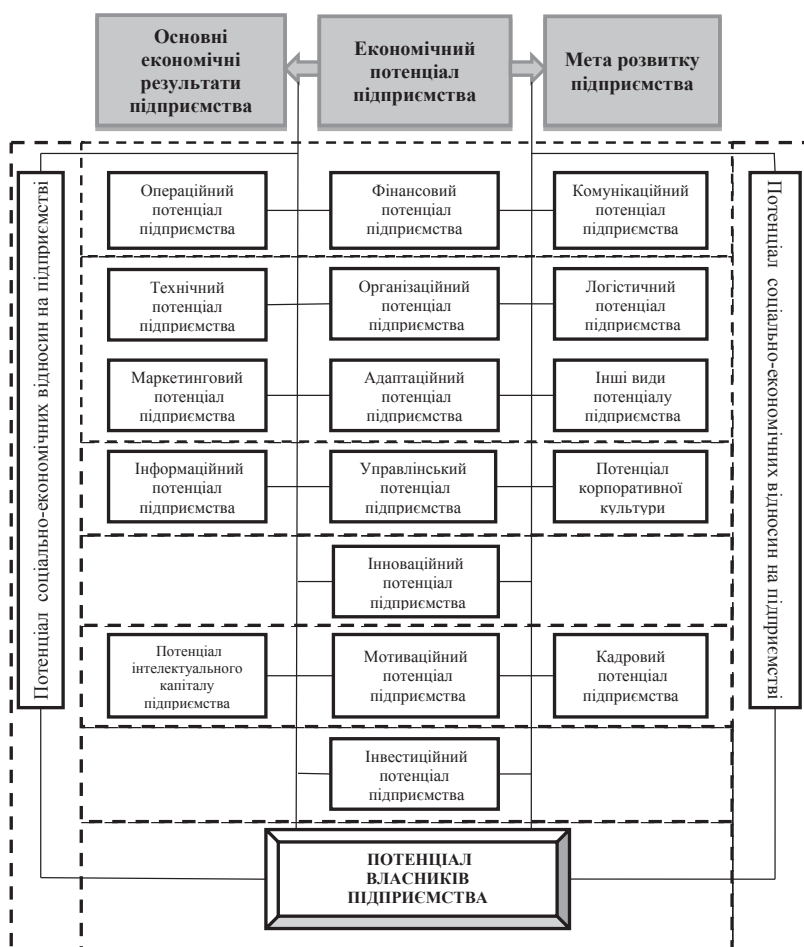

Рис. 5. Модульно-змістивна архітектура певної сукупності видів потенціалів підприємства

Джерело: розроблено автором

Таку архітектуру, стосовно певної логічно сформованої сукупності потенціалів підприємства, запропоновано і представлено нами на рисунку 5.

Актуальність і економічна доцільність формування і розвитку різних видів потенціалів підприємства очевидна і беззаперечна. Однак, на чому хотілося б наголосити і відмітити виключність і особливість даного теоретико-практичного питання, так це на тому, що розгляд, дослідження і формування будь-якого виду потенціалу підприємства потрібно здійснювати тільки на засадах виявлення і формування основного (базового) його виду, який, на наш погляд, являє собою «потенціал власників (власника) підприємства» (рис. 4, 5). Введення в науково-практичний оборот даного поняття суттєво поглиблює рівень дослідження категорії «потенціал підприємства».

Запропонований вид потенціалу підприємства робить більш досконалою всю систему потенціалів і є першоджерелом їх появи і формування. Така пріоритетність потенціалу власників підприємства є об'єктивною і логічною.

Потенціал власників підприємства є головним в ієрархії видів потенціалів, бо як функціонування підприємства неможливе без його початкового утворення, так і формування і розвиток будь-якого виду його потенціалу неможливе прямо або опосередковано без волі і рішення власників підприємства, тобто без спирання на потенціал власників підприємства.

Рівень потенціалу власників підприємства визначає зміст і темп прогресивного розвитку підприємства і визначається сукупністю характерних ознак (рис. 6)

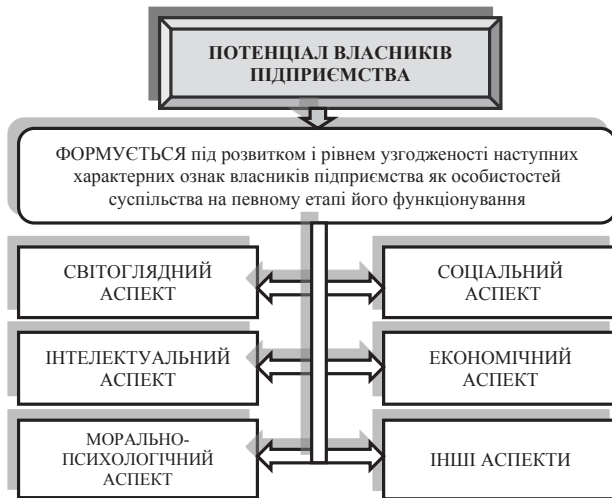

Рис. 6. Основні характерні риси, що формують потенціал власників підприємства

Джерело: розроблено автором

Все зазначене вище дозволяє надати визначення поняттю «потенціал власників підприємства».

Потенціал власників підприємства – це об'єктивна категорія, що є основоутворюючою при формуванні і взаємозв'язку всіх видів його потенціалів, відображає в собі в діалектичній єдності соціальні, інтелектуальні, економічні, світоглядні, морально-психологічні тощо аспекти становлення та розвитку власників підприємства як особистостей і в кінцевому підсумку характеризує їх сукупні синергетичні можливості по створенню і ефективному функціонуванню підприємства в конкурентних умовах господарювання.

Інноваційний розвиток підприємства починається і залежить саме від цього виду потенціалу.

Розглядаючи рисунок 5, потрібно відмітити наступне. Модулі в даній архітектоніці визначаються і формуються певним чином на засадах об'єднання окремих видів потенціалів підприємства за їх змістом. Перший модуль відображає потенціал власників підприємства (він, як відмічалось раніше, є основоутворюючим у системі видів потенціалів підприємства).

Другий модуль архітектоніки – це інвестиційний потенціал. Від нього залежать усі інші види потенціалів підприємства і особливо – інноваційний.

Третій модуль пов'язаний з суб'єктивним чинником діяльності підприємства і відображає кадри, інтелектуальний капітал і систему мотивації в їх єдності.

Четвертий модуль за змістом представляє інноваційний потенціал підприємства і його рівень в значній мірі залежить від перших трьох модулів архітектоніки. Інноваційний потенціал забезпечує в першу чергу високий рівень економічного потенціалу.

В п'ятий модуль входять управлінський, інформаційний та корпоративної культури потенціали. Від них залежить ефективність управління, конкурентоспроможність і імідж підприємства.

Шостий модуль об'єднує в собі потенціали, які згруповані в ньому за функціональною ознакою (технічний, організаційний, логістичний, маркетинговий, адаптаційний потенціали підприємства).

Сьомий модуль пов'язаний з потенціалами, що відображають основні види діяльності підприємства та

його комунікаційні аспекти.

Восьмий модуль представляє кінцевий, з позиції економічної діяльності, вид потенціалу підприємства (економічний потенціал), бо саме від нього залежить реалізація стратегічних цілей підприємства та досягнення кінцевих економічних результатів.

Дев'ятий модуль за своїм змістом є об'єднуючим (потенціал соціально-економічних відносин підприємства); він охоплює і пронизує всі види потенціалів підприємства та є джерелом їх ефективного використання.

Потенціал соціально-економічних відносин підприємства, на наш погляд, теж має своє важливе місце у системі потенціалів підприємства. Соціально-економічні відносини як економічна категорія є однією із самих складних в системі дослідження підприємства. Однак в той же час ефективне їх формування на підприємстві є каталізатором і засобом прогресивного економічного його розвитку як системи.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, запропоновані в даній роботі теоретико-методичні підходи дозволяють більш повно, обґрунтовано і змістовно досліджувати й оцінювати потенціал підприємства і основні його види.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Карпенко Ю.В. Класифікаційний аспект економічної категорії «потенціал» / Ю.В. Карпенко // Комуніальное хозяйство городов : Науч.-техн. сб. Вып. 48. – К. : Техніка, 2003. – С. 109-113.
- Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібник. – К. : ЦУЛ, 2005. – 352 с.
- Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством : підручник. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 824 с.
- Овдijenко В.Н. Производственный потенциал предприятия / В.Н. Овдijenко, В.А. Котлов. – М. : Экономика, 2002. – 559 с.
- Отенко И.П., Малярец Л.М., Механизм управления потенциалом предприятия : научное издание / И.П. Отенко, Л.М. Малярец. – Харьков : Изд. ХГЭУ, 2003. – 220 с.
- Протасов В.І. Сутність та особливості інновацій / В.І. Протасов // Вісник Київського національного університету. – 2010. – № 3, Т. 2. – С. 58-61.
- Репіна І.М. Підприємницький потенціал: методологія оцінки та управління / І.М. Протасов // Вісник Української Академії державного управління при Президенті України. – 1998. – № 2. – С. 262-271.
- Спирин В.С. Анализ экономического потенциала предприятия / В.С. Спирин. – М. : Финансы и статистика, 1994.
- Федонін О.С., Репіна І. М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2004. – 316 с.
- Шулік В.А. Сутність інноваційного потенціалу великих промислових підприємств / В.А. Шулік, А.Н. Давидов // Вісник Хмельницького національного університету. – 2007. – № 9, Т. 1. – С. 66-85.
- Ровенська В.В. Дослідження методів підготовки та оцінювання трудового потенціалу на підприємстві / В.В. Ровенська // Вісник ДНУ. Серія : Економіка і право. – 2011. – Т. 1. – С. 138-141.
- Шкроміда Н.Я. Комплексна оцінка економічного потенціалу суб'єктів господарювання / Н.Я. Шкроміда // Економічний аналіз : зб. наук праць. – Тернопіль : Економічна думка. Тернопіль, ТНУ, 2011 – Вип. 9, ч. 1. – С. 383-386.
- Костирко Р.О. Комплексний підхід до стратегічного аналізу потенціалу фінансово-економічної стійкості господарюючого суб'єкта / Р.О. Костирко // Вісник Нац. університету «Львівська політехніка». Серія: менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2007. – № 578. – С. 141-145.
- Фесенко І.А. Інноваційний потенціал угледобуваючих підприємств / І.А. Фесенко // Наукові праці Донецького ДТУ. Вип. 22. – ДонДТУ, 2000. – С. 150-165.
- Тімохіна О.О. Кадрова логістика в системі управління кадровим потенціалом підприємства / О.О. Тімохіна // Пріоритетні напрми розвитку національної економіки : зб. наук. праць; Серія «Економіка». – Донецьк : ДонДУУ, 2011. – Вип. 210. – С. 65-70.